

VIZUELNI PRIRUČNIK ZA MEDICINSKO OKRUŽENJE NAMENJEN PORODICAMA OSOBA SA AUTIZMOM

KAŽI MI POMOĆU SLIKA

Komunikacija sa osobama sa poremećajem autističnog spektra

Federación Autismo Castilla y León

FEDERACIÓN AUTISMO CASTILLA Y LEÓN
P.º Comendadores, s/n 09001 Burgos
Tel: 947 26 89 93
www.autismocastillayleon.com

Gundulićev venac 38, 11000 Beograd
tel: 011 33 92 653
autizamsrbija@sbb.rs
www.autizam.org.rs

VIZUELNI PRIRUČNIK U HITNIM SLUČAJEVIMA

Priručnik je deo kampanje "Ja sam tvoj sledeći pacijent, osoba sa autizmom" u okviru projekta "Unapređenje brige o osobama sa autizmom u službama hitne medicinske pomoći Kastilje i Leona" koju je realizovao Savez autizam Kastilja i Leon.

ORGANIZACIJA:

Savez autizam Kastilja i Leon.

AUTORI:

Autizam Avila: Teresa Dias Erero.

Autizam Burgos: Nurija Korales Esgeva i Virhinija Mansilja Gonsales.

Autizam Leon: Rosio Garsija Paskval, Sandra Kasanova Erera i tim Autizma Leon.

Autizam Palencija: Mirijam de Narsiso Gonsales.

Udruženje Ariadna Salamanka: Elena Labrador Gonsalo.

Autizam Segovia: Migel Anhel Kalvo Gomes.

Autizam Samora: Karmen Lorenzo Fortuoso i Elisa Ensinas Gago.

Autizam Valjadolid: Olga Pena Olivar.

Savez autizam Kastilja i Leon: Almudena Bueno Kampo, Laura Peres de la Varga i Natali Esteban Eras.

IZRAZI ZAHVALNOSTI

Savez autizam Kastilja i Leon zahvaljuje se stručnjacima iz Službe za psihijatrijsku pomoć i Službe za koordinaciju javnog zdravlja Ministarstva zdravlja Vlade Kastilje i Leona za njihovu podršku projektu "Unapređenje brige o osobama sa autizmom u službama hitne medicinske pomoći Kastilje i Leona".

DIZAJN I PRELOM

Almudena Bueno Kampo - almudenabuenocampo@gmail.com

ILUSTRACIJE

Autor slika: Serhio Palao. Izvor: ARASAAC (<http://catedu.es/arasaac/>). Licenca: CC (BI-NC-SA)

ISBN

978-84-608-1545-7

REALIZACIJA I IZDAVAČ ZA SRBIJU: Savez udruženja Srbije za pomoć osobama sa autizmom

PREVOD: Aleksandra Marković

STRUČNI SARADNIK: dr Milica Jačevski

UPUTSTVA: KAKO UPOTREBLJAVATI OVAJ PRIRUČNIK?

ŠTA JE OVAJ PRIRUČNIK?

- ! To je alat za podršku komunikaciji koji koristi slike, namenjen uglavnom porodicama, a napravljen sa ciljem da pomogne:
 - ✓ Boljem razumevanju svakodnevnog zdravstvenog stanja osobe sa autizmom u poznatom okruženju.
 - ✓ Službama primarne i specijalizovane zdravstvene zaštite i službi hitne pomoći, kako bi se olakšala komunikacija na liniji porodica-osoba sa autizmom-zdravstveni radnik.

KO MOŽE DA KORISTI OVAJ PRIRUČNIK?

- ! Iako je u osnovi namenjen porodici, to nije njegova isključiva namena. Priručnik može da koristi:
 - ✓ Porodica, da, kada je to moguće, utvrdi šta njenog člana sa autizmom boli, da ga uputi na dalji tok događaja, predviđajući redosled kojim će se oni odvijati.
 - ✓ Osoba sa autizmom, da svojoj porodici i zdravstvenom radniku pokaže šta joj se dogodilo, kako se oseća i šta joj je potrebno...
 - ✓ Zdravstveni radnik, da osobu sa autizmom pita za simptome, predoči joj koje će korake preduzeti i šta se od nje očekuje.
- ! U svakom slučaju, za postizanje optimalnih rezultata, neophodno je raditi na prethodnom uvežbavanju ovih postupaka u poznatom okruženju.

ZAŠTA SLUŽI I KADA SE MOŽE UPOTREBLJAVATI?

- Upotrebom ovog priručnika teži se smanjenju stresa i uznemirenosti koja se stvara kod osobe sa autizmom i njene porodice prilikom lekarskog pregleda, boravka u bolnici ili odlaska u hitnu pomoć. Upotreba ovog priručnika pomoći će osobi sa autizmom da efikasnije saraduje u okolnostima koje postoje kada se koriste zdravstvene usluge.
- ! Može se koristiti pre posete zdravstvenoj ustanovi:
 - ✓ Veoma je preporučljivo da ga porodice u kućnom okruženju koriste kao materijal za vežbu, kako bi se osoba sa autizmom upoznala sa osnovnim medicinskim postupcima.
 - ✓ Kada se osoba sa autizmom povredi, kada ukazuje da je nešto boli ili kada se iz njenog ponašanja može zaključiti da se ne oseća dobro, priručnik može poslužiti porodici da identifikuje simptome i da predvidi koji je niz dešavanja očekuje u zdravstvenoj ustanovi (odlazak u zdravstvenu ustanovu, čekaonica, pregled, upotreba medicinskih instrumenata, medicinski zahvati i lečenje...)
 - ! Može se koristiti tokom posete zdravstvenoj ustanovi ili hospitalizacije. Upotreba priručnika omogućava porodici da prenese bitne informacije o osobi sa autizmom. Pored toga, priručnik može staviti na raspolaganje i zdravstvenom radniku, tako da ga on može koristiti sa pacijentom. Ovim priručnik postaje sredstvo komunikacije između medicinskog osoblja i osoba sa autizmom.
 - ! Može se upotrebiti i nakon posete zdravstvenoj ustanovi ili hospitalizacije, kako bi se ispitali efekti medicinskog tretmana. Osim toga, preporučljivo je da porodice s vremena na vreme u kućnim uslovima nastave da koriste priručnik kao materijal za obuku.

UPUTSTVA ZA UPOTREBU VIZUELNOG PRIRUČNIKA

NA KOJE JE DELOVE PODELJEN I KAKO SE UPOTREBLJAVA?

- ❗ Priručnik sadrži skup slika smeštenih na čičak-trake. Svaki list sadrži slike iz sledećih grupa: Bol, Simptomi, Pregled, Lekari specijalisti, Instrumenti, Intervencije, Lečenje, Nagrade. Poslednji list ne sadrži slike, a na njemu se nalazi samo čičak-traka.
- ❗ Porodice, zdravstveni radnici, kao i neke osobe sa autizmom, u zavisnosti od svog nivoa razumevanja, mogu, u skladu sa situacijom i u datom momentu funkcionalnijom i delotvornijom opcijom, koristiti priručnik na dva različita načina:
 - ✓ Kako bi se napravili nizovi sa porukom ili porukama koje se žele preneti osobi sa autizmom, odlepljivanjem slika sa svakog lista i ređanjem na poslednjem listu.
 - ✓ Direktnim pokazivanjem na slike sa svakog lista, u slučaju urgentnih situacija i ako nema vremena da se na čičak-traci one rasporede u odgovarajućem redosledu.

PREPORUKE ZA UPOTREBU

- ❗ Na prvim stranama ovog priručnika nalazi se nekoliko odeljaka sa preporukama kako da korisnici na što lakši način iskoriste informacije koje im se pružaju:
 - ✓ Za porodice: navedene su najčešće poteškoće koje osobe sa autizmom imaju u okruženju zdravstvenih ustanova i niz saveta koji mogu da budu korisni kako bi posete lekaru bile uspešne.
 - ✓ Za zdravstvene radnike: predstavlja se niz stavki koje im mogu pomoći da shvate osobine i potrebe osoba sa autizmom, kao i instrukcije kako da koriste ovaj vizuelni priručnik.

PODSEĆANJE

- ❗ Koristite ovaj priručnik kod kuće kako biste osobi sa autizmom približili najčešće medicinske postupke.
- ❗ Svaki put kada idete u zdravstvenu ustanovu, nosite sa sobom ovaj priručnik.
- ❗ Sklapajte poruke za svog člana porodice sa autizmom, tako što ćete lepiti slike na čičak-taku ili mu/joj na njih pokazivati prstom.

PREPORUKE ZA PORODICE

TEŠKOĆE U OKRUŽENJU

! Neophodno je znati da okruženje zdravstvene ustanove ima niz odlika koje vašem članu porodice sa autizmom mogu otežati iskustvo boravka u njoj. Imajte ih na umu kako biste što delotvornije postupali:

- ✓ Zdravstveno osoblje ne poznaje odlike osobe sa autizmom i adekvatne tehnike za njeno zbrinjavanje.
- ✓ Zdravstveno osoblje koje prima osobu sa autizmom promenljivo je tokom procesa zdravstvene nege ove osobe.
- ✓ U ovim ustanovama, u upotrebi su instrumenti i aparati koji su nepoznati osobi sa autizmom, a mere kojima bi se stvorilo prijatnije okruženje (odsustvo belih mantila ili rukavica...) često je teško sprovesti.
- ✓ Zdravstveni radnici imaju malo vremena da smire pacijenta pre nego što ga pregledaju ili započnu sa lečenjem.
- ✓ Čekanje se obično odvija u promenljivom okruženju u kome postoji isuviše senzornih stimulacija.
- ✓ Ovo je često bučno okruženje, u kome su prisutne mnoge nepoznate osobe, hitri i nepredvidivi pokreti.
- ✓ Ne postoje obučeni stručnjaci ili uopšte, osobe koje bi se ovim pojedinačnim slučajem bavile.
- ✓ Ne postoje posebni protokoli za negu pacijenata sa autizmom, nisu poznati ili se ne upotrebljavaju.

SAVETI ZA PORODICE

! Kako se poseta zdravstvenoj ustanovi ne bi pretvorila u neprijatnu situaciju, potrebno je imati na umu nekoliko stvari koje će vam pomoći da smanjite nivo stresa, kako kod svog člana porodice sa autizmom, tako i kod vas samih. Sledi nekoliko saveta koji vam mogu biti od koristi:

- ✓ Trebalo bi da se ponašate kao posrednici između zdravstvenih radnika i člana vase porodice sa autizmom, čineći sve da poseta bude što lakša za sve prisutne.
- ✓ Zapišite podatke i pitanja koja smatrate važnim, kako ih ne biste zaboravili kada dođe dan pregleda.
- ✓ Najavljujte članu porodice dan kada ima zakazani pregled ili analize, pokazujući ga na nekom vidnom mestu (zidnom kalendaru, njegovom rasporedu). Kako se dan približava, zapamtite ga i to će mu pomoći da bude smireniji.
- ✓ Pripremite ovaj priručnik, kao i neki drugi predmet koji vašem članu porodice pomaže da bude smiren i da ga uvek sa sobom nosi kada ide na medicinski pregled.
- ✓ Biće veoma korisni ukoliko situacija postane stresna.
- ✓ Imajte na umu da ste upravo vi ti koji najbolje poznaju člana svoje porodice i, stoga, posedujete mnogo korisnih informacija koje možete dati zdravstvenom radniku.
- ✓ Pojasnite im stvari koje smatrate važnim i tako ćete im pomoći da adekvatno obave svoj posao.
- ✓ Pokažite ovaj priručnik zdravstvenom radniku kako bi ga upotrebio ukoliko mu bude bilo potrebno.
- ✓ Uputite zdravstvenog radnika na odeljak pod nazivom "Preporuke za zdravstvene radnike", gde je detaljno objašnjeno kako koristiti priručnik ili im sami to pojasnite.
- ✓ Naznačite zdravstvenom radniku šta se sviđa, a šta ne sviđa članu vaše porodice i na koji način to pokazuje.
- ✓ Obratite se zdravstvenom radniku što smirenije i polako mu objasnite situaciju. Učinite da počne da sa vama deli zabrinutost, on je tu da bi vam pomogao.
- ✓ Budite prijateljski nastrojeni prema medicinskom osoblju. Vaša će pomoć biti dragocena u teškim situacijama.
- ✓ Potrudite se da ostanete mirni i budite pozitivni. Vaš stav će biti od ključnog značaja u tome da poseta zdravstvenoj ustanovi i boravak u ovom okruženju budu pozitivno iskustvo.
- ✓ Uspostavite pozitivan odnos sa medicinskim osobljem. To će poboljšati medicinsku negu člana vaše porodice i pomoći da prilikom budućih poseta budete smireniji, jer ste pronašli nekoga ko će mu/joj pomoći i ko brine za njegovo/njeno zdravlje.

PREPORUKE ZA ZDRAVSTVENE RADNIKE

ZAŠTO JE OSOBAMA SA AUTIZMOM POTREBAN POSEBAN PRISTUP?

- ! Osobe sa poremećajem autističnog spektra mogu u okruženju zdravstvene ustanove imati sledeće poteškoće:
 - ✓ Da identifikuju simptome, intenzitet bola, kao i vreme koje je prošlo otkad su se simptomi pojavili.
 - ✓ Da razumeju šta medicinska intervencija predstavlja.
 - ✓ Da razumeju instrukcije koje im zdravstveni radnik daje.

ZAŠTO OSOBE SA AUTIZMOM KORISTE VIZUELNE PRIRUČNIKE?

- ! Osobe sa autizmom "misle u slikama".
- ! Ovaj priručnik sa slikama služiće zdravstvenim radnicima kako bi mogli:
 - ✓ Da razumeju šta se to dešava osobi sa autizmom.
 - ✓ Da osobi sa autizmom najave sled događaja i šta se od njih očekuje.

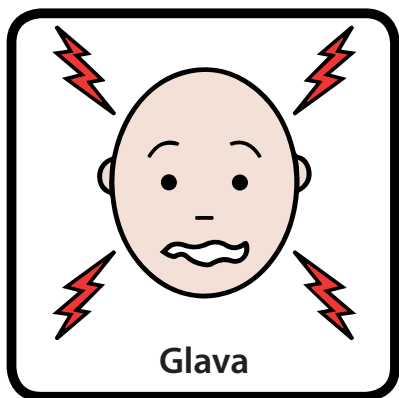
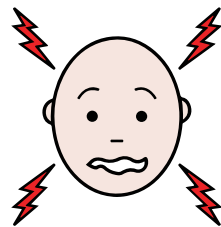
KAKO KORISTITI VIZUELNI PRIRUČNIK?

- ! Prvo, pokažite pacijentu, naglas govoreći, značenje svake slike kako biste mu olakšali razumevanje.
- ! Obratite se osobi sa autizmom sledeći naredne korake:
 - ✓ Pitajte je gde je boli i koje simptome ima.
 - ✓ Kažite joj ako treba da skine odeću.
 - ✓ Najavite gde ćete je dodirnuti i koje ćete instrumente koristiti.
 - ✓ Objasnite koje ćete preglede izvršiti.
 - ✓ Navedite kako ćete je lečiti.
 - ✓ Odajte joj priznanje na kraju i pokažite nagradu koju će dobiti na kraju svakog segmenta ovog procesa ili kada dođe kraj posete.

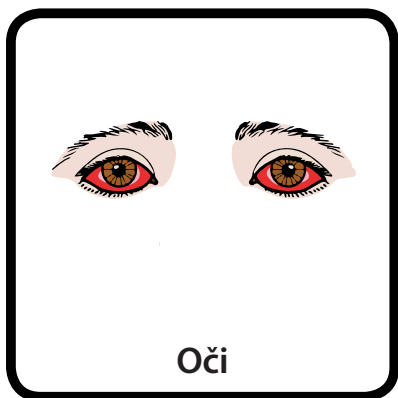
OSTALE PREPORUKE ZA ZDRAVSTVENE RADNIKE

- ✓ Zbrinjavanje osobe sa autizmom smatrajte prioritetom. Treba izbegavati čekanje na pregled.
- ✓ Dozvolite pratiocima da budu uz osobu sa autizmom.
- ✓ Uzdajte se u objašnjenja koja vam pružaju pratioci osobe sa autizmom, posebno onda kada je ona nervozna.
- ✓ Nemojte mnogo govoriti. Koristite nežni ton i jednostavan rečnik.
- ✓ Izbegavajte promene osoblja i lokacija prilikom pregleda.
- ✓ Smanjite svetlo i buku.
- ✓ Izbegavajte da ponavljate preglede.
- ✓ Ako je moguće, izbegnite fizički kontakt.
- ✓ Ako je potrebno da dobijete mišljenje još jednog zdravstvenog radnika ili on treba da primi osobu sa autizmom, postarajte se da vaš kolega dobije sve informacije o pacijentu koje i vi imate.
- ! Uključenost i stav zdravstvenog radnika od suštinskog su značaja za olakšavanje pristupa zdravstvenim uslugama koje osobe sa autizmom treba da dobiju.

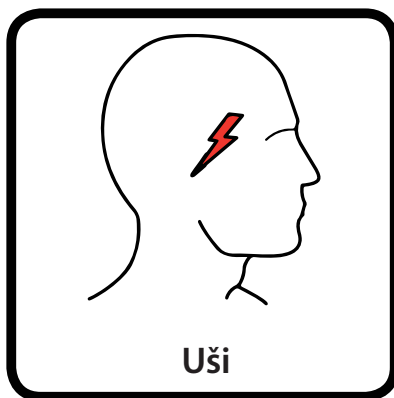
BOL

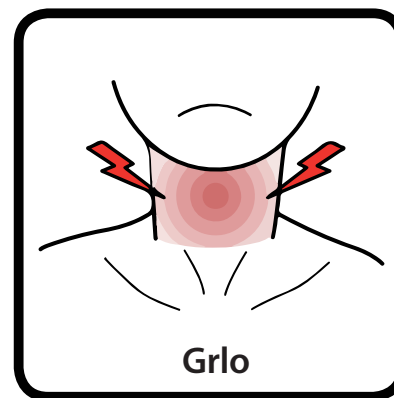
Glava

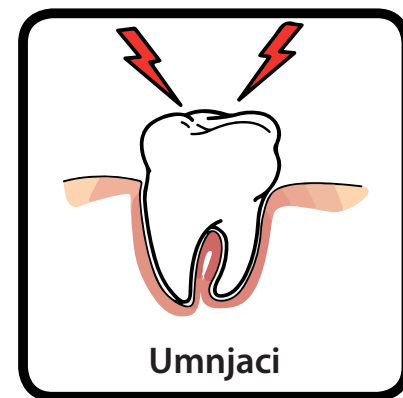
Oči

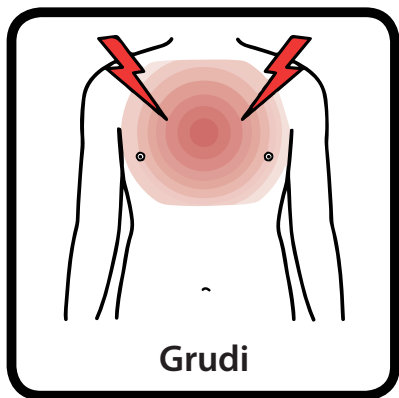
Uši

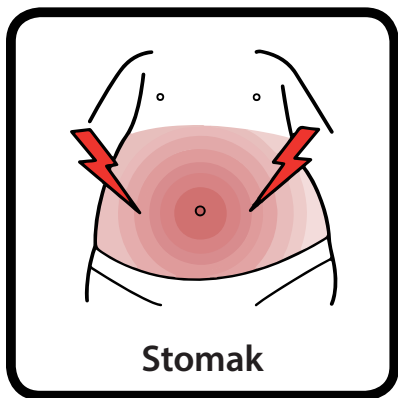
Grlo

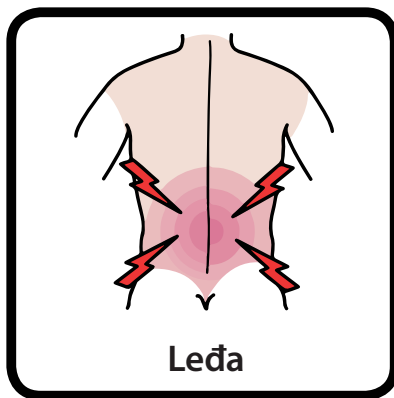
Umnjaci

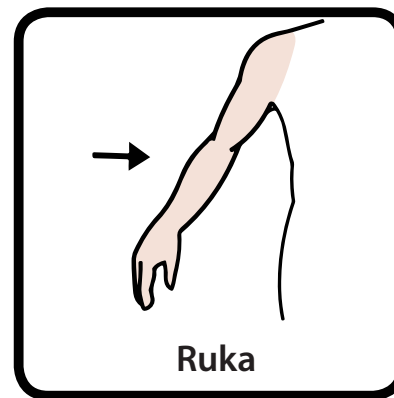
Grudi

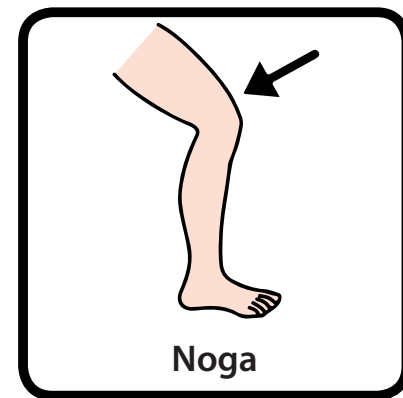
Stomak

Leđa

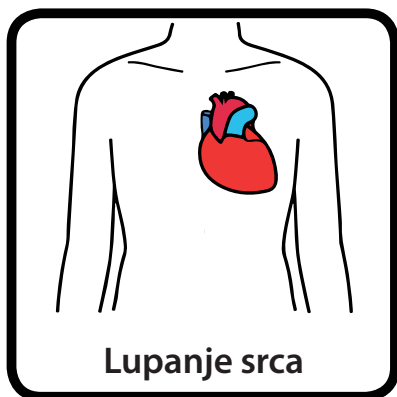
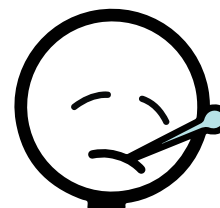

Ruka

Noga

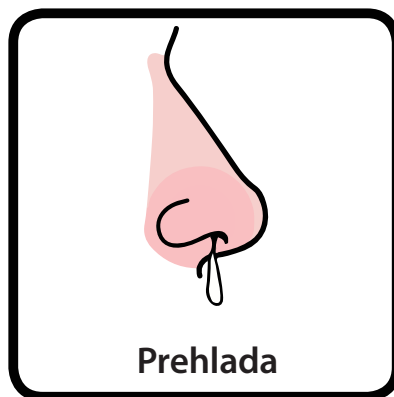
SIMPTOMI

Lupanje srca

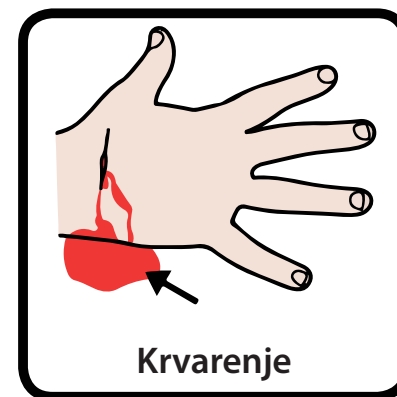
Umor

Prehlada

Groznica

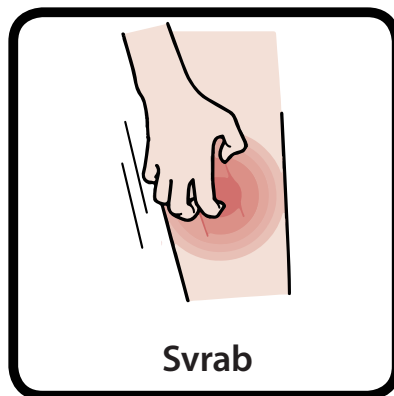
Krvarenje

Povraćanje

Proliv

Svrab

Zatvor

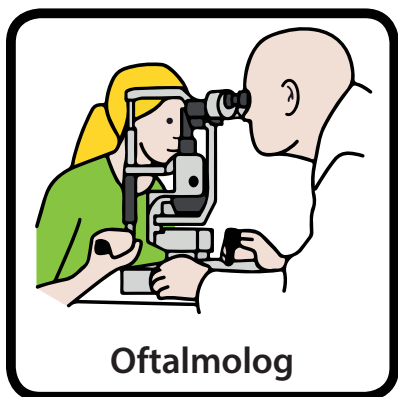

Kašalj

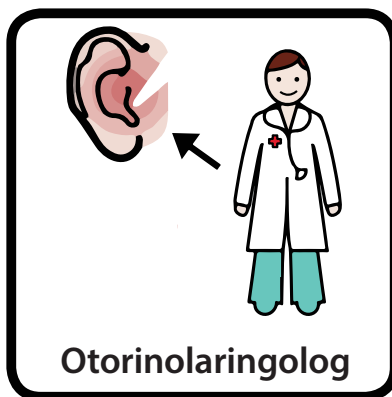
LEKARI SPECIJALISTI

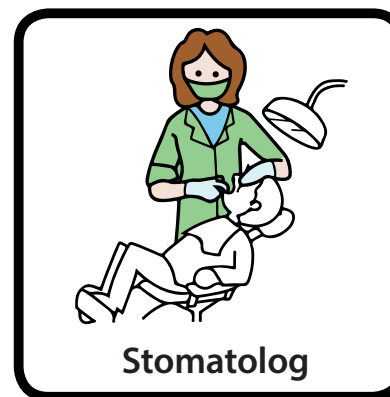
Lekar/Pedijatar

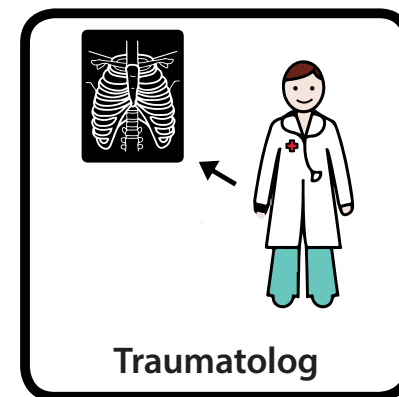
Oftalmolog

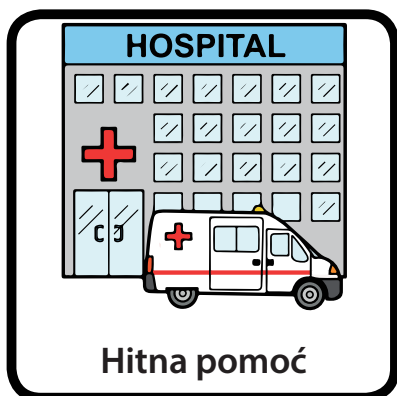
Otorinolaringolog

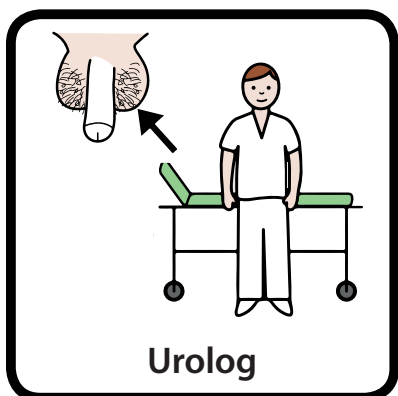
Stomatolog

Traumatolog

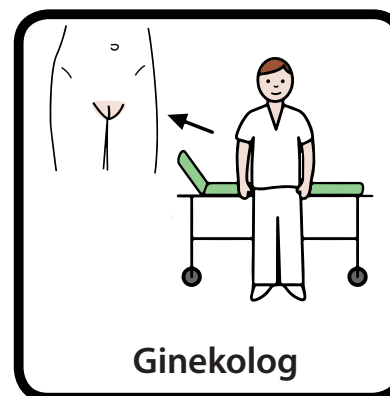
Hitna pomoć

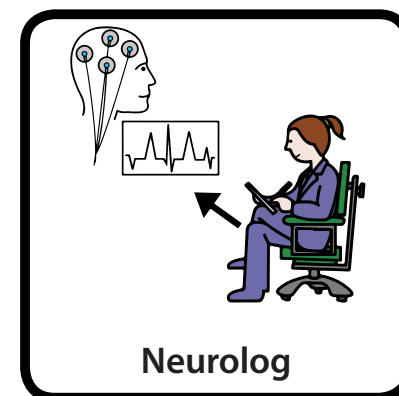
Urolog

Psihijatar/Psiholog

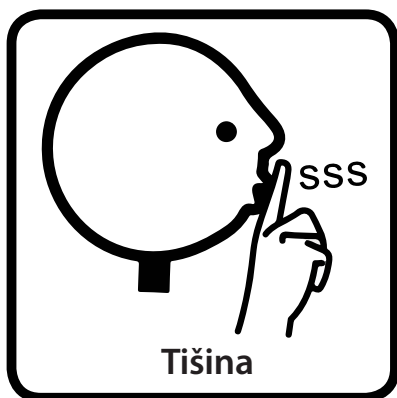
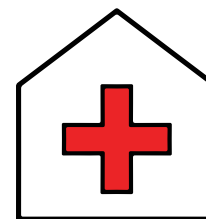

Ginekolog

Neurolog

PREGLED

Tišina

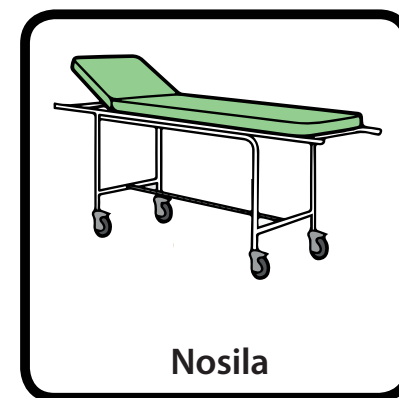
Čekaonica

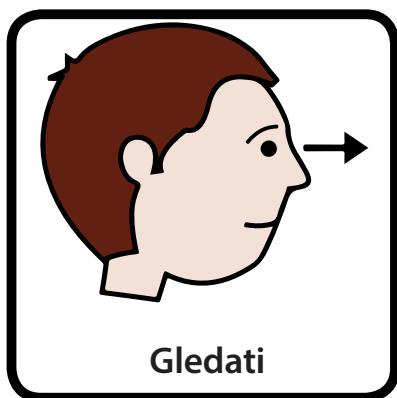
Medicinska sestra

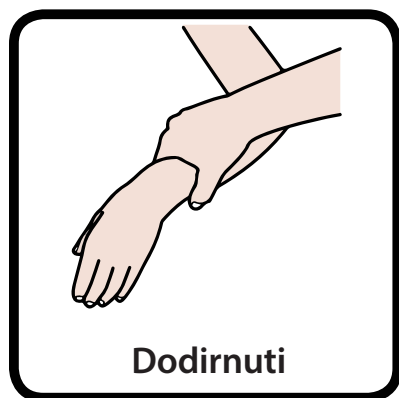
Slinuti odeću

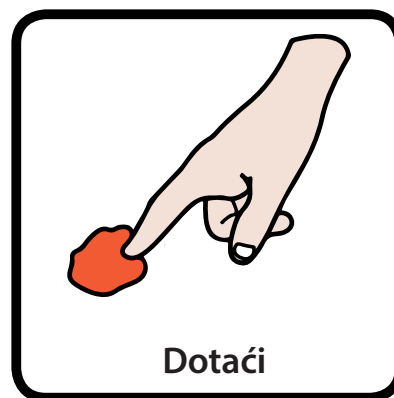
Nosila

Gledati

Dodirnuti

Dotaći

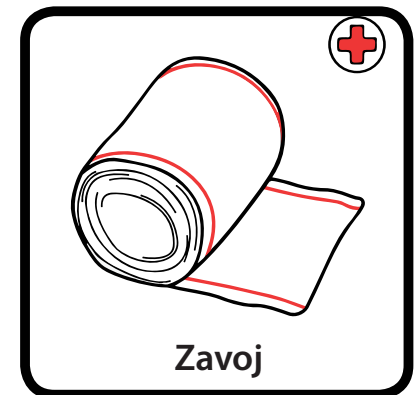
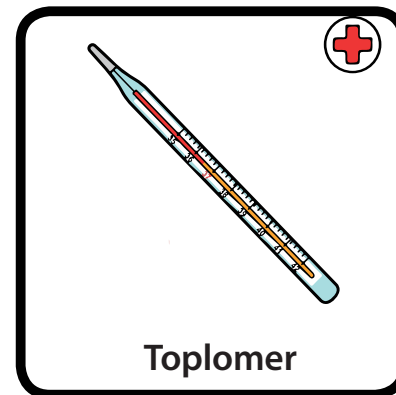
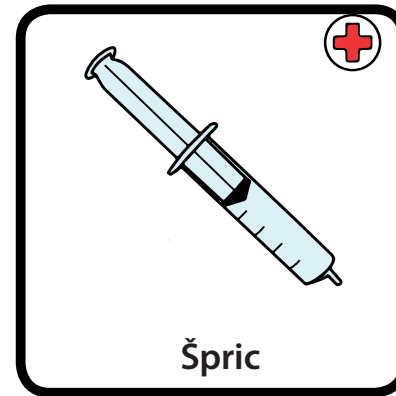
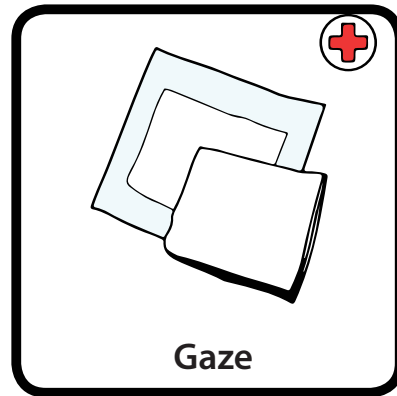
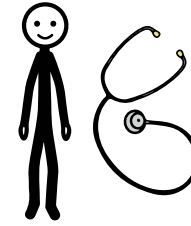

Obući odeću

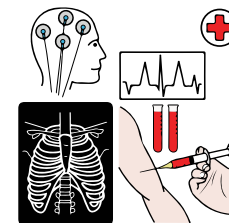

Nagrada

INSTRUMENTI

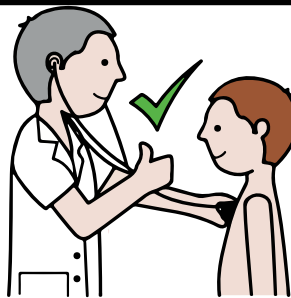
INTERVENCIJE

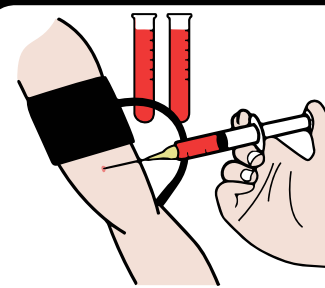
Merenje pritiska

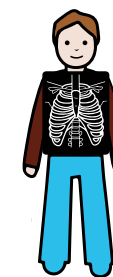
Otvaranje usta

Poslušati stetoskopom

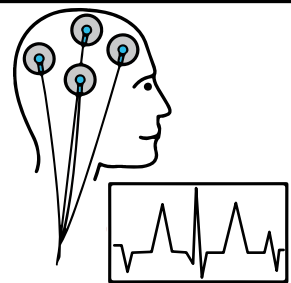
Analiza krvi

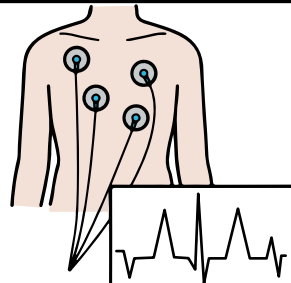
Snimanje

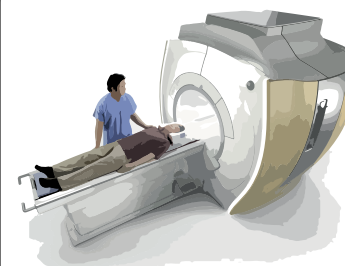
Analiza urina

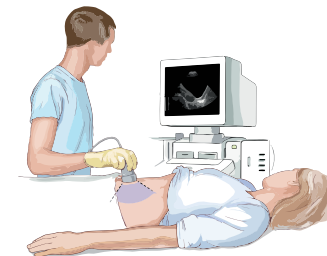
EEG

EKG

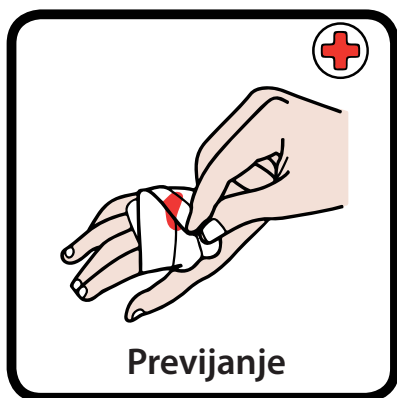
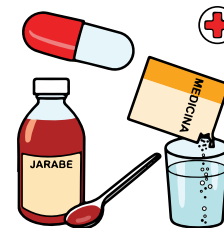

Magnetna rezonanca

Ultrazvuk

LEČENJA

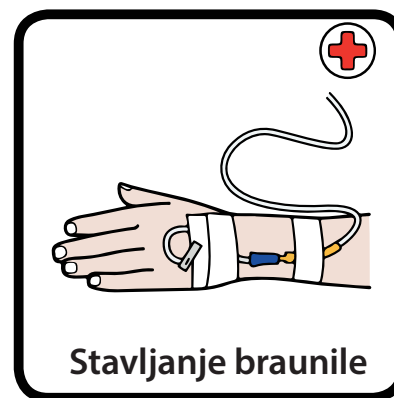
Previjanje

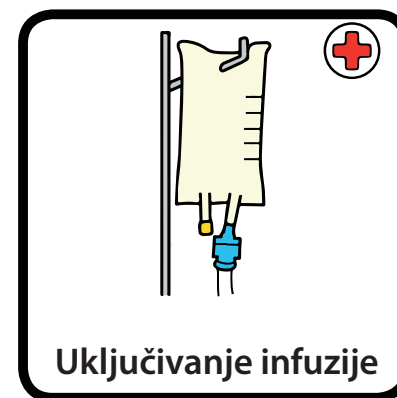
Dezinfekcija

Stavljanje gipsa

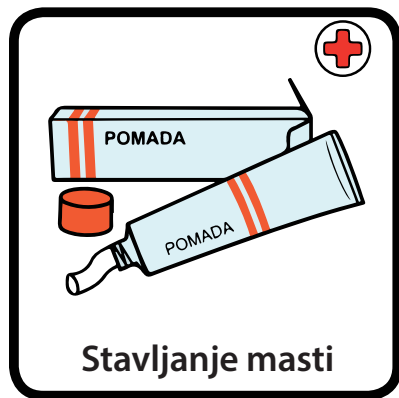
Stavljanje braunile

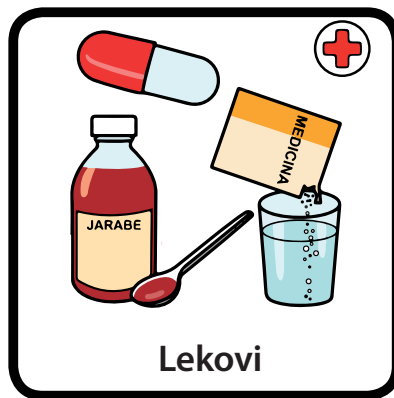
Uključivanje infuzije

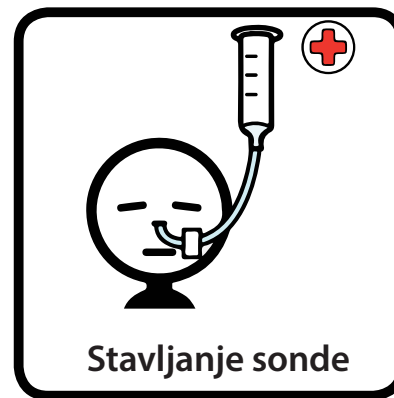
Ispiranje oka

Stavljanje masti

Lekovi

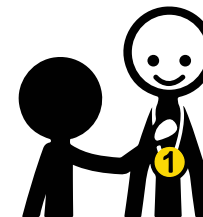

Stavljanje sonde

Uključivanje kiseonika

NAGRADE

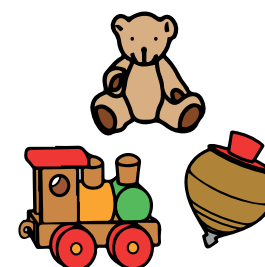
Grickalice

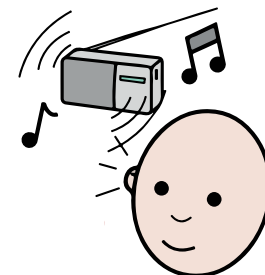
Osveženje

Poklon

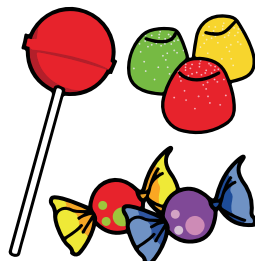
Igranje

Slušanje muzike

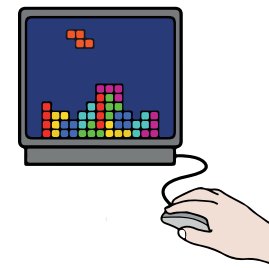
Gledanje televizije

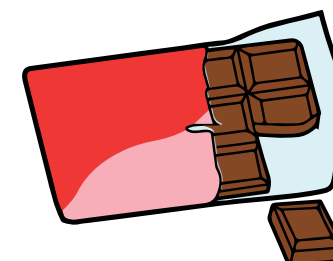
Slatkiši

Svaka čast

Kompjuter-tablet

Čokolada

VIZUELNI RASPORED

ZAJEDNO STVARAMO PRIJATELJSKA OKRUŽENJA ZA POSEBNE OSOBE

Federación Autismo Castilla y León

FEDERACIÓN AUTISMO CASTILLA Y LEÓN
P.º Comendadores, s/n 09001 Burgos
Tel: 947 26 89 93
www.autismocastillayleon.com

Gundulićev venac 38, 11000 Beograd
tel: 011 33 92 653
autizamsrbija@sbb.rs
www.autizam.org.rs